

O razumljivosti, ki je zahtevamo od slovenskih pravnikov.

II.

(Konec.)

Tako premišljujoč, prehajam za sedaj vsa druga slovenska pravniška dela ter ostajam pred »Zbirko obrazcev« gosp. c. kr. pristava Antona Levca (Ljubljana 1889, tisek »Narodne Tiskarne«).

Knjiga je pisana v prvi vrsti za uradnike, kar se uže razvidi iz pripomenka. Ona (stvarno vrejena prav praktično) lahko jako pomaga pri uradovanji, katero je, razun razlogov k rabsodbam in odlokom, močno vezano na večkrat ponavljajoče se oblike (formulae), ne more pa knjiga povse ustrezati odvetnikom, katerih skrb bódi med drugim to, da se raznim strankam in oblastvom povsod predstavljajo z dovršenim jezikom (»Der österr. Juristentag und die Advokatur«, spisal dr. August Pleschner v. Eichstett, str. 9, Praga, tisk. Heinr. Mercy, 1879.). Tak jezik ne more biti vezan na nikake oblike, ki bi bile stalne in bi ostale stalne tudi tedaj, kedar bi bil slovenski jezik uže veliko bolj opiljen, nego li je sedaj.

Slovenski jezik je — in tega ne poudarjajo samo slovenski jezikoslovci, ampak to priznavajo tudi drugi odlični poznavalci slovanščine — jako bogat glede na glagol in njegove oblike, in to bogastvo jezika lahko nadomeščuje samostalnike, če bi jih ne imeli v rabljenem jeziku ali če bi se v skrajnem slučaju za rabnost ne dali slovnično prav izobličiti. Treba je samo, da vsi Slovenci pripoznavajo kak izraz kot jedino veljavno zaznamovanje jedne in iste reči. To priporočati pa ni umestno jezikoslovcu samemu, ampak pravniku, ki ob jednem tudi jezik pozna, in ki vé, kaj hoče imenovati s predloženo besedo. Ta „kaj« odločuje in temu mora služiti jezik. Ker stvar sama (in na to je treba najprej paziti!) rajši dopušča tuje, uže določene izraze, nego nepripravne slovenske termine, moramo Slovenci jako previdni biti, kedar za rabo priporočamo kak izraz, ker drugače bi privajena raba urinjenega nepripravnega izraza morebiti izključevala rabo primernejšega izraza. Točnosti jezikove pa na kvar duhu slovenščine ni smeti uvesti s tem, da bi se po nepotrebnem izključevali celo kratki zavisni stavki in uporabljali mesto njih trpežni deležniki preteklega časa, kar na-

pravlja slovenski pravniški jezik okoren in nejezikoslovcu težko, navadnemu, trdemu Slovencu pa popolnem nerazumljiv.

Tega načela pa se je sosebno držati slovenskemu odvétniku. On na jedno stran občuje sé strankami, katere ali zaradi odgoje ne razumejo težkega, celo še zavitega pravnega jezika, in na drugo stran mu je opraviti z uradniki, izmed katerih mnog celo le »lomi« slovensko in zaradi teh jezik ne smé trpeti s tem, da se v pojedinih besedah sicer slovensko govori in piše, a v obče »po tuje misli«.

Če hočemo (mislím tu na »Zbirko obrazcev« g. Levca), da pridobi naš slovenski jezik za vsake razmere stalnost dejansko rabnih, določenih pravniških izrazov, ne smemo katerega juridičnega izraza kar brž vzeti za določen izraz, ker misliti nam je, da ni previdno pred časom zapirati durij juridičnega jezika, ki so se le komaj odprle v nas Slovencih.

Rés je sicer, da imamo v slovenskih prevodih raznih avstrijskih zakonov in tudi v sorodnih slovanskih narečjih lepo število juridičnih terminov, katere so odlični in zaslužni rojaki priporočali kot prave, ali dvomiti je, da bi ne mogel kdaj kdo predlagati boljših pravniških izrazov. Ne bi bilo torej prav, če bi uže sedaj hoteli take izraze, naslanjaje se na katero, morebiti celo le jezikoslovno avtoriteto, pripoznati kot določene. S temi besedami ne nameravam pomanjšati poguma pravnikom, kateri za rajnkim Cigaletom in za drugimi hvalevredno orjejo prve brazde na nerazoranem slovenskem pravno-jezičnem polji, ali le opozoriti bi želel na dejansko resnico, da, kakor vse človeško, tako in še sosebno tudi naš jezik je v tej stroki jako potreben dovršenja in pripraven za nje. Zaradi tega se pa še sosebno priporoča, naj se ne prenačimo, kako bi hoteli uvesti določene pravne izraze za Slovence.

III.

Takó na pr. se mi vidi od Cigaleta v terminologiji priporočeni izraz ravnanje bolj primeren, nego postopanje, ki vsaj za omenjeni smisel se mi ne vidi slovenskega duhá in je nam lahko dvoumnega pomena, ker »pravdar in tožbalec sta postopača, ki rada postopata pri sodiščih, čas in denar tratita, sebe in druge ljudi ter sodišča nadlegujeta«. Ne bi bil morebiti boljši izraz 'pravno ravnaje = *Rechtsverfahren*, ki je ob jednom tudi prikladna beseda k izrazu poravnava = *Vergleich*, pravdno

ravnanje = *Streitverfahren*, kazensko ravnanje = *Strafverfahren*, kazenska obravnava = *Strafverhandlung* in, kedar se ustno pravdno obravnavanje = *mündliches Streitverfahren* uvede v sodišča, tudi temu ravnanju, kakor se je zgodilo pri ravnanji v malenkostnih rečéh = *Bagatellverfahren*, ki je le prvi poskus k onej uvedbi? Pravdni red = *Processordnung*, pravdno ravnanje = *Processverfahren*, potem imena knjigam pravdni ravnalnik = *Processordnung* in *Streitsachen*, kazenski ravnalnik = *Strafprocessordnung* itd. bi vsa bila prikladna prejšnjim izrazom; morebiti pa bi se zdélo bolj primérno reči na pr. civilno pravdno razpravljanje pred sodišči (civ. pr. razpravalnik), kazensko razpravljanje (kaz. razpravalnik), ali pa civilni in kazenski opravilnik; to zadnje pa bi bilo slično temu, kar »*Ternion*« izraža.

Dalje se mi ne vidi neprav izrečeno posojilna pogodba (*Darlehensvertrag* »mutuum«), nekako neprav se mi glasi izrek posodbena pogodba, kakor bi se »*commodatum*« ne imenoval pósoda, ampak posodba in bi bistveno ne pomenjal stvari, ampak bi kazal tudi na dejanje, kar tu ni prav. — Gotovo da imata izreka posojilo in pósoda stvarsko jedno in isto koreniko, kajti nekaj, ko denarja še niso poznali, naravno tudi niso poznali razlike med pósodo (*Leihe*, »*commodatum*«) in posojilom (*Darlehen*, »*mutuum*«), ker tedaj pravno razmérje onega, kdor je neplačno drugemu premično ali nepremično reč dal, da jo rabi in po dovršeni rabi »in specie« vrne (lastnina posojene reči ne prehaja od posododajalca na posodojemnika), ni bilo različno od onega, ki dandanes v last daja komu kako množino namestovalnih reči (denarja), da v določenem prihodnjem času njemu povrne jednako množino enakih namestovalnih rečij (lastnina posojene reči po posojilu prehaja od posojilodajalca (upnika) na posojilojemnika (dolžnika). Na vse to nekako kaže kanonsko pravo, ki ne pozná obresti. Jaz mislim, da bi pósoda lahko poménila »*commodatum*« (*Leihvertrag*), ki se kot stvarna (realna) pogodba ne daje drugače imenovati, in sama na sebi je pravno razmérje, ki nastane med posododalcem in posodojemnikom. Zakaj pa bi ne bilo moči reči: pósodna pogodba, pósojna pogodba, ali pogodba vsled pósode?

Za *Tagsatzung* bi bilo vsekakor neprav kdaj reči dan mesto narok, ker narok je uže vdomačena beséda v sedaj omenjenem smislu, in odmenjeni dan (»dies«) poménja pravniku vse drugo, nego čas, v katerem je kaj opraviti pri sodišči: čas, katerega se more ali mora kaj storiti. »Ročišče« pa bi bil hud »gallimathias«, ker za jezikoslovno zaznamovanje časa bi se vzel prostor v misel, kakor bi se mislilo na dvorano, kamor zahajajo stranke, kedar pridejo k naroku.

Ne želim učiti pravnega ravnanja, a vidi se mi pravilnejše, če mesto prvopis rečemo izvornik, akotudi se mora nepravniku videti čudno, da se prav izvornik vroči nasprotniku. Ali on naj le na to odgovarja, kar se mu vroči, in mu je le za toliko mari, če nasprotnik sam sebi drugopis ugodnejše napiše, kar bi bilo ob molku (kotumaciji) povod upravičenim pritožbam. Vjemam se z gosp. Levc-em pa popolnem gledé izrekov: dvojniki, trojniki i. t. d., ker drugopis, tretjepis i. t. d. se boljše glasi.

Če tudi sem zvest načelu, da bodi pravnik vsaj v besédi, ko uže ne more biti v stvari, lahko razumljiv, ne morem obsoditi izraza spor, ki ima večjo zaznamovalno moč v sebi nego prepis, kateri se mi sicer ne vidi trivijalna beséda, ampak trivijalno je le dejanje, če se na pr. s kolmi in pestmi ali na odljuden način vrši. Izraza pravda, pravden, ki še povrhu spominjata Upravde (Justinianus), sta pa ožjega poména, nego spor, sporen, kajti ne vse, kar je v sporu, je tudi v pravdi, pač pa je to, kar je pravdno, tudi sporno.

Vjemam se popolnem s tem, kar gosp. Levec omenja o izrazih završiti, skleniti, završni govor, završni spis protigovor in protispis, končni govor, končni spis i. t. d., ménim pa, da bi se uže zaradi tega, ker stvari ni protivno, če bi se ne oddaljili od slovanske jezikovne vzajemnosti, rabili rajši bolj domači in našim (vsaj goriškim) sodiščem uže navadni izrazi končni govor, končni spis; dalje bi bilo priporočati za *Acten-Rotulus* izraz zavoj pravnih spisov (uže v rabi po Cigaletovi terminologiji); *den schon geschlossenen Process wieder eröffnen zum Behufe* . . . uže zavite spise spet razviti, naj . . . *den Process erneuern*: pravdo ponoviti, *den Process wieder aufnehmen, reassumiren*: pravdo povzeti i. t. d.

Izrazi neprihod, izostanje, izostanek se meni ne vidijo tako primérni. kakor pa neoglašenje, ker narod pravi oglasiti se pri kom (tukaj pri sodišči), kar pač involvuje prihod dotičnika. Tudi je dejanski dovolj oglasiti se, da je kdo navzočen, kar je bistveno bolj prikladno volji zakona, da je kdo sam ali pa po pooblaščenci pri obravnavanji navzočen, nego če bi bil prišel, pa je odšel. Izraz oglašenje je morebiti bolj primérno, ker misliti moramo na morebitni novi civilni ravnalnik. Sicer se moramo pravniki pozitivno izražati, ker negativnost ne izraža nič, in tako bi izraz odsotnost pravnikom bolj ugajal, ker izraz molk bi se znal najbolj prilegati temu, da bi latinski izraz »ob contumaciam« bistveno zaznamovali. Dalje se mi tukaj izraz okornost (pri nas goriških Slovincih, vsaj Gorjanih kot *Unbehilflichkeit* v navadi) prav priležen zdi, da bi zaznamoval »contumaciam«. — *Contumaz-Urtheil* = rzsodba vsled okornosti. Odločiti bi se morali Slovenci, ali sprejememo izraz molk ali okornost kot prikladno besedo, da bi zaznamovali misel: »contumacia«.

Meni se na pr. ne zdi primérna beséda kupščina za *Kaufschilling*, *Kaufgeld*; kupščina poméni po mojem mnenji bolj splošno kakovost, kakor pa stvarnost: lastnina prehaja od prejšnjega lastnika s predajo stvari za dogovorjeno kupnino, kateri oboji, lastnina in kupnina, sta po mnenji prodajalca in kupca, če tudi za vsakogar izmed njih iz raznih ozirov, jednakoveljavni. Kupnina pa sestojaj v namestovalnih rečéh, ker drugače bi se ne vršil kup, ampak zaména. Kupščina bi po mojem mnenji bolj poménila zaklad, iz kojega bi se razne kupnine zajemale, na primér: Bismarck je predložil, naj se napravi zaklad (kupščina), iz kojega bi se zajemale kupnine za nakup raznih poljskih posestev. Primérjaj izraze: zavarovalnina, mesečnina, letnina, pristojbina, odškodnina in tako dalje, kar vse pomenja svoto denarja, ki velja kot enakoveljavno (za pogodnike!) odplačilo (céna, *Preis*) za kako reč, ali za dejanje — opuščenje.

Za *zur Vermeidung der Execution* je rajnki dr. Lavrič pisal: v ogib eksekucije, ali pa: da se ogne eksekuciji nikoli pa ne: »pod eksekucijo« i. t. d., ker rekel je, da to je nemškutarjenje, in prav je govoril. Tudi izrazi zavračen, nezavračen bi utegnili provzročiti odpor. Dr. Lavrič je rabil: zavrnilen in zavrniten, nezavrnilen, nezavrnilen. Marsikdor morebiti ne bi

mogel razuméti, kakó bi se opravičila izraza zavračen, nezavračen sè slovensko slovnico. Sicer po mojem mnenji one besede (dr. Lavričeve) bolj značijo možnost, da je moči o pismu ali priči sumiti, nego sumen, ki ne izraža več one možnosti, ampak naravnost izreče o kakem pismu, da ni le sumljiva, ampak celo sumna, to je, da sum ni več v stopinji mogočnosti, ampak gotovosti, in to je veliko, ter niti stranka, niti celo sodnik tega ne moreta izreči.

Morebiti ne bi ustregel stvari, če bi tu omenjal vsakega priporočenega izraza posebe, ker misliti nam je, da, ker gré za jezike, ki so izrasli iz jedne in iste korenike, moramo previdni biti, če hočemo kaj v jeziku priporočenega zavreči.

V obče se mi pa zdi primérno, da izrečem, naj je nam slovenskim pravnikom pred vsem, kakor naravno, paziti na stvar, potem pa gledé jezika téžiti na to, da se stvar natanko imenuje in označi, če je možno najprej čisto in nebarbarsko po slovensko in slovansko, če pa to ne bi bilo možno, najprvo z latinsko in grško in šele potem s kako drugo, pred vsem nemško uže znano besedo. V tem bodi strog sistem!

Dr. Fr. Oblak.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Kdo določuje deleže posameznih družbenikov, katere morajo ti plačevati družbi?

V pravni reči družbe za pogajanje zastran vžitnine v Slovenjem Gradci proti I. V., gostilničarju in mesarju, zaradi 110 gld. je okrajno sodišče v Slovenjem Gradci z razzodbo z dne 9. aprila 1892, št. 1503 za pravo spoznalo: Toženec mora kot ud družbe plačati od, njega zadevajoče letne svote za meseca januarij in februarij 1892. leta à 16 gld. 50 kr., vkupe 33 gld. ter 5% obresti od tožbe naprej; tožbena zahteva gledé daljnje mesečne svote à 38 gld. 50 kr., torej za dva meseca vkupe 77 gld., se odbije ter mora družba tožencu povrniti vse njegove troške i. t. d.